

Školiteľský posudok na bakalársku prácu Ivany Spodniakovej
„Slováci v Kovačici – Tvorcovia insitného umenia.“

Vo svojej bakalárskej práci sa Ivana Spodniaková podujala preskúmať fenomén insitného maliarstva v Kovačici, osade s väčšinovým slovenským obyvateľstvom v dnešnom Srbsku. Aj keď v úvode priznáva, že k výberu témy ju pritiahli osobné pohnútky a sympatie, k objektu svojho záujmu sa snaží pristupovať objektívne a triezvo. Z poznatkov získaných počas terénneho výskumu v Kovačici selektuje tie, ktoré sú pre jej prácu podstatné, pozorne klasifikuje a hodnotí výpovede informátorov. Aj keď v centre záujmu práce je umenovedný fenomén, Ivana Spodniaková sa ho snaží zasadiť do širších spoločenských a historických súvislostí, chápať ho ako prejav kultúrnej sebarealizácie a sebaidentifikácie menšinového etnického spoločenstva. V úvode práce Spodniaková stručne definuje pojem insity vo výtvarnom umení, ako i špecifiká osídlenia Kovačice Slováckmi, aby následne mohla prejsť k vlastnému predmetu svojho záujmu – insitnej maľbe Slovákov v Kovačici z hľadiska jej spoločenských funkcií, týkajúcich sa kolektívnej identity Kovačických Slovákov. Vzhľadom na to, že práca nadväzuje na terénny výskum uskutočnený v súčasnosti, orientuje sa hlavne na špecifiká súčasného chápania funkcie insitnej maľby v slovenskom menšinovom prostredí. Preto sa práca okrajovo venuje napríklad aj generačným rozdielom v chápaní tohto fenoménu a naznačuje aj možnú cestu, kam by sa mohol uberať jeho ďalší výskum: od odsudzovanej záhaľčivej činnosti k vysoko hodnotenému prejavu individuálneho talentu a nakoniec k takmer masovému fenoménu, ktorý si pestuje ráz tradičnej „insity“ aj napriek prieniku nových informačných technológií a teda aj spôsobov vzdelávania.

Niektoré časti práce prezrádzajú aj subjektívnejší prístup k téme: napríklad, krátke obzretie sa tým, ako kovačickí Slováci chápu nedávny vojnový konflikt na územiach bývalej Juhoslávie a svoju úlohu v ňom, či fenomén svadby, ku ktorému sa Spodniaková dostáva aj na základe spontánneho pozvania miestnych obyvateľov na jednu zo svojich svadiieb. Spodniaková si však aj v týchto prípadoch zachováva triezvy odstup a hodnotí dané situácie ako prejavy špecifického postavenia menšiny, ktorá je na jednej strane nútená zaujať postoj k väčšinovej etno-politike (odsudzuje ju, no zároveň sa snaží zostať lojálna voči štátu, v ktorom žije – s. 29) a na druhej strane sa snaží podporovať vlastnú ilúziu o uchovávaní pravých

„slovenských“ tradícií (ktoré, ako sa ukazuje, sú na Slovensku už zabudnuté alebo majú silne periférny význam – s. 30-33).

Počas práce na svojej téme Spodniaková prejavila vysokú dávku samostatnosti, nielen pri organizovaní a uskutočnení terénneho výskumu, ale aj pri zužitkovaní odporúčanej či samostatne zadováženej literatúry. Vzhľadom na špecifické prostredie, v ktorom uskutočnila výskum, oceňujem jej schopnosť trpezlivo zhodnotiť výpovede svojich informátorov, postrehnúť, kde prechádzajú k autoexotifikovaniu a prehnanej hrdosti či umelom vymedzovaní sa voči etnickej väčšine, a kde naopak poskytujú nové a užitočné informácie, najmä o vývoji, vzniku či funkciách insitného maliarstva vo svojom kultúrnom prostredí.

Prácu Ivany Spodniakovej hodnotím hlavne ako skvelý východiskový bod pre prípadný ďalší výskum insity z hľadiska jej integračnej a zároveň diferenciacnej (či dokonca exotifikačnej) funkcie, ktorú plní v kultúre menšiny v štáte s etnicky rozdielnym väčšinovým obyvateľstvom.

Z tohto dôvodu navrhujem prácu prijať k obhajobe a hodnotiť ju známku výborný (A).

V Bratislave 22. 6. 2009

Mgr. Jana Dudková, PhD.

Kabinet divadla a filmu Slovenskej akadémie vied